

“FAUX-AMIS” GIỮA TIẾNG PHÁP VÀ TIẾNG ANH - MỘT VÀI LƯU Ý TRONG VIỆC DẠY-HỌC MÔN TIẾNG PHÁP CHO HỌC VIÊN TIẾNG ANH TẠI HỌC VIỆN KHOA HỌC QUÂN SỰ

NGUYỄN THỊ DƯƠNG NGA*, NGUYỄN THANH HÀ**

*Học viện Khoa học Quân sự, ✉ bipngo2004@gmail.com

**Học viện Khoa học Quân sự, ✉ minhmitbg@gmail.com

Ngày nhận bài: 20/5/2024; ngày sửa chữa: 14/6/2024; ngày duyệt đăng: 15/6/2024

TÓM TẮT

Tại Học viện Khoa học Quân sự, so với các học viên thuộc ngành ngôn ngữ khác, học viên tiếng Anh thường có nhiều thuận lợi hơn khi học môn Ngoại ngữ hai tiếng Pháp, vì từ vựng và ngữ pháp của hai ngôn ngữ này có nhiều điểm tương đồng. Tuy nhiên, chúng tôi nhận thấy, ở chiều hướng ngược lại, các cặp từ “Faux-amis” – những từ có hình thức biểu hiện giống nhau nhưng khác nhau về nghĩa biểu đạt giữa tiếng Anh và tiếng Pháp, tồn tại với số lượng khá lớn lại đang gây khó khăn, nhầm lẫn cho đối tượng người học này do lỗi chuyển nghĩa và chuyển âm theo trực giác. Hơn nữa, vấn đề này lại chưa được nghiên cứu sâu và chưa được đề cập đến trong các giờ học tiếng Pháp dành cho học viên tiếng Anh tại Học viện. Bằng phương pháp phân tích tổng hợp, so sánh đối chiếu, bài viết này nhằm mục đích đưa ra cơ sở lý thuyết về “Faux-amis” giữa tiếng Pháp và tiếng Anh, đồng thời đưa ra một vài lưu ý cho việc dạy-học tiếng Pháp cho học viên tiếng Anh tại Học viện.

Từ khoá: *Faux-amis, tiếng Anh, tiếng Pháp, “bẫy Faux-amis”*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong nghiên cứu của mình về “Faux-amis” giữa tiếng Anh và tiếng Pháp và mức độ mà hai ngôn ngữ này gây trở ngại cho nhau khi dịch, Norbert (2019, tr. 76) kết luận rằng, hiện tượng từ vựng này không chỉ có tác động đến việc phát triển vốn từ vựng của người học mà còn ảnh hưởng đến độ chính xác của bản dịch. Chính vì thế, cần nhấn mạnh đến việc đề cập đến “Faux-amis” trong các giờ học tiếng Pháp của người học Tiếng Anh để

tránh cho họ việc chuyển di tiêu cực do lỗi chuyển nghĩa và chuyển âm theo trực giác, góp phần vào việc cải thiện kiến thức từ vựng của người học. Tuy nhiên, các cặp từ “Faux-amis” tuy có mặt nhiều trên các trang Website học tiếng Pháp, các diễn đàn của các nhóm học tiếng Pháp nhưng lại chưa được nghiên cứu nhiều ở Việt Nam và chưa có tên gọi chính thức bằng tiếng Việt. Chính vì vậy, trong bài viết này, nhóm tác giả xin phép sử dụng tên gốc bằng tiếng Pháp thay vì chuyển dịch nghĩa sang tiếng Việt.

2. “FAUX-AMIS” GIỮA TIẾNG PHÁP VÀ TIẾNG ANH

2.1. Khái niệm “Faux-amis”

Khái niệm “Faux-amis” (tiếng Anh là *false friends*, dịch nôm na là “bạn giả” vì nhìn tưởng là bạn mà không phải là bạn) được Maxime Koessler et Jules Derocquigny sử dụng lần đầu tiên năm 1928 trong cuốn sách “*Les faux-amis ou les pièges du vocabulaire anglais*” (“Faux-amis” và những cái bẫy từ vựng trong tiếng Anh). Maxime Koessler et Jules Derocquigny (1928, tr. 32) đã nghiên cứu các từ tiếng Pháp xâm nhập vào tiếng Anh và theo hai ông thì “Faux-amis” những từ mà “*việc đồng nhất về hình thức viết của chúng không nhất thiết phải kéo theo sự đồng nhất về nghĩa*”. Hai ông đã định nghĩa “Faux-amis” là “*những từ tương ứng với nhau về từ nguyên gốc và hình thức viết nhưng vì tiến triển trong hai ngôn ngữ khác nhau, ở hai nền văn minh khác nhau nên có nghĩa khác nhau*”.

Các nhà ngôn ngữ học khác cũng có quan điểm tương tự. Theo Jean Paul Vinay và Jean Darbelnet (1966, tr. 18), “Faux-amis” là những từ mà có từ nguyên gốc, dạng thức viết tương ứng nhau nhưng tiến triển trong hai khuôn khổ ngôn ngữ, hai nền văn hoá khác nhau nên có nghĩa khác nhau. Jean Mailliot (1981, tr. 37) chia sẻ định nghĩa này khi cho rằng “Faux-amis” là những từ đến từ hai ngôn ngữ khác nhau, có chung nguồn gốc, dạng thức viết giống hoặc đồng nhất nhưng nghĩa lại khác nhau.

Sau khi cuốn sách của Maxime Koessler et Jules Derocquigny được xuất bản, khái niệm “Faux-amis” chỉ giới hạn ở những từ có quan hệ về nguồn gốc từ. Các nhà ngôn ngữ học dường như đã giữ quan điểm này trong suốt nửa thế kỷ: “*Các từ mượn thường là “Faux-amis” vì chúng không có cùng một nghĩa giữa ngôn ngữ đi mượn và ngôn ngữ cho mượn*” Maxime Koessler et Jules Derocquigny (1966, tr. 261). Sau đó, nhờ vào sự phát triển của từ điển và sự phong phú về các ngôn ngữ được xem xét đến (tiếng Anh, tiếng Đức, tiếng Ý, tiếng Tây Ban Nha, tiếng Nga) mà khái niệm “Faux-amis” được mở rộng. Khái niệm này

đã thoát ra khỏi cái giới hạn bó hẹp về từ gốc và từ vựng và được nghiên cứu ở nhiều cấp độ khác (ngữ âm, hình thái từ, ngữ đoạn, ngữ dụng). Trong cuốn từ điển của mình, Wanderperren (1994, tr. 43) đã cho thấy sự ưu tiên về dạng thức viết so với vấn đề từ nguyên gốc: “*Tiêu chuẩn của chúng tôi là sự giống nhau của các từ chứ không phải là việc cùng từ nguyên gốc. Điều chúng tôi muốn hơn cả, đó là tính thực tế*”. Theo Từ điển ngôn ngữ học của Jean Dubois và Mathée Giacomo (2013, tr. 127), “Faux-amis” là những từ có nguyên gốc và dạng thức giống nhau nhưng có nghĩa khác nhau một phần hoặc hoàn toàn. Còn các từ điển “Faux-amis” xem xét hai ngôn ngữ được đề cập đến trong tình trạng hiện tại của chúng mà không đưa ra giải thích về từ nguyên gốc vì việc đưa ra các chỉ dẫn cụ thể về nguồn gốc của “Faux-amis” là vượt quá khả năng của các từ điển song ngữ.

Trong khuôn khổ của bài viết này, dựa theo tiêu chuẩn ưu tiên việc giống nhau về dạng thức hơn là vấn đề cùng từ nguyên gốc của Wanderperren và định nghĩa của Từ điển ngôn ngữ học, chúng tôi xin đưa ra khái niệm “Faux-amis” giữa tiếng Pháp và tiếng Anh như sau: “*Faux-amis*” là những cặp từ có hình thức giống nhau hoặc gần giống nhau nhưng có nghĩa khác nhau một phần hoặc khác nhau hoàn toàn.

2.2. “Faux-amis” hoàn toàn và không hoàn toàn

Về lý thuyết, các nhà ngôn ngữ học phân biệt hai loại “Faux-amis” theo mức độ khác nhau về ngữ nghĩa: “Faux-amis” hoàn toàn và “Faux-amis” không hoàn toàn. Các cặp “Faux-amis” hoàn toàn là những từ có hình thức chữ viết giống nhau hoặc gần giống nhau nhưng nghĩa lại hoàn toàn khác nhau, chẳng hạn từ “*physian*” trong tiếng Anh về mặt hình thức gần giống với từ “*physicien*” trong tiếng Pháp, nhưng ngược lại, về mặt ngữ nghĩa chúng lại rất phân biệt: trong tiếng Anh có nghĩa là “*bác sĩ*”, còn trong tiếng Pháp có nghĩa là “*nhà vật lý học*”; vì vậy mà chúng được coi là cặp “Faux-amis” hoàn toàn.

Các cặp “Faux-amis” không hoàn toàn thì khó nhận biết hơn, bởi vì ngoài việc có hình thức giống nhau thì chúng còn là những từ đa nghĩa và tính đa nghĩa của mỗi từ lại không giống nhau ở hai ngôn ngữ. Một số nghĩa của các từ này đồng nhất nhưng các nghĩa khác thì lại không. Do đó, việc giống nhau về mặt hình thức và ở một số nét nghĩa gây ra sự cản trở đối với việc hiểu tất cả các nghĩa. Chẳng hạn như từ “*pile*” trong tiếng Anh và từ *pile* tương tự trong tiếng Pháp có cùng một nghĩa là “*một chồng, một đống*” trong cách nói “*a pile of books*” và “*une pile de livres*” có nghĩa là “*một chồng sách*”. Tuy nhiên, trong tiếng Anh, từ này còn có nghĩa là “*ngôi nhà lớn, lâu đài*” trong khi trong tiếng Pháp lại có nghĩa khác là “*cục pin*”. Các cặp từ có hình thức giống nhau nhưng có cả nghĩa giống và khác nhau được gọi là “Faux-amis” không hoàn toàn, nghĩa là chỉ là “Faux-amis” ở phần nghĩa không tương đương giữa chúng, còn nếu ở phần nghĩa chung giống nhau thì chúng không được coi là “Faux-amis”.

Richard (1992, tr. 56) cũng chia sẻ quan điểm này, theo ông, “Faux-amis” được định nghĩa là một cặp từ trong hai ngôn ngữ khác nhau, có hình thức viết và/hoặc phát âm tương tự nhau, nhưng sắc thái ý nghĩa biểu đạt khác nhau hoàn toàn hoặc khác nhau một phần trong một bối cảnh cụ thể. Ví dụ “*actually*” trong tiếng Anh và “*actuellement*” trong tiếng Pháp là cặp “Faux-amis” hoàn toàn. “*Actually*” được dùng để nhấn mạnh một thực tế, đồng nghĩa với cụm từ “*in fact*”, và cần được dịch ra tiếng Pháp là “*en fait*”. Trái lại, “*actuellement*” có nghĩa là “*vào thời điểm hiện tại*” nên cần được dịch sang tiếng Anh là “*currently*”, “*at present*”. Một số cặp từ khác thì chỉ có một phần ý nghĩa khác nhau. Ví dụ động từ “*demand*” trong tiếng Anh có nghĩa là “*đòi hỏi*” (*thực hiện như một phần quyền lợi của người nói*), trong khi động từ “*demander*” trong tiếng Pháp ngoài nghĩa “*đòi hỏi*” thì thường được dùng với nghĩa “*hỏi*” hoặc yêu cầu ai làm gì. Như vậy, nếu xét ở nghĩa giống nhau là “*đòi hỏi*” thì cặp từ này không được coi là “Faux-amis”.

Van Roey, Granger và Swallow (1998, tr. 36) đã viết cuốn “*Dictionnaire des faux - amis*” (*Từ điển các đồng nguyên giả*), trong đó các ông phân biệt từ “Faux-amis” hoàn toàn và “Faux-amis” không hoàn toàn. Các từ “Faux-amis” hoàn toàn còn được gọi là “Faux-amis” tuyệt đối hay “Faux-amis” chặt chẽ. Các từ này có cùng dạng thức nhưng nghĩa hoàn toàn khác nhau, chẳng hạn như trường hợp từ “*actually*” trong tiếng Anh và “*actuellement*” trong tiếng Pháp như đã nói ở trên. Để làm rõ hơn các khái niệm về “Faux-amis”, chúng tôi sử dụng biểu diễn đồ họa (Hình 1) của Sheen (1995, tr. 73) trong cuốn “*English faux amis for francophones learning English*” (*Các từ “Faux-amis” cho người nói tiếng Pháp học tiếng Anh*). Trường nghĩa của mỗi một từ được minh họa bằng hình ô-van. Vì các từ “Faux-amis” hoàn toàn là những từ tiếng Anh và tiếng Pháp không có nghĩa chung nên chúng được biểu diễn bằng các hình ô-van không bao trùm nhau, tách biệt và không liên quan đến nhau.

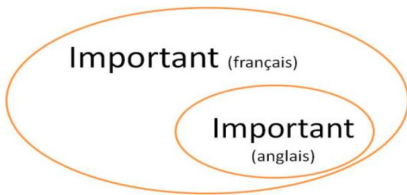
Hình 1. Từ “Faux-amis” hoàn toàn

Nếu Van Roey và các đồng nghiệp của ông chỉ giới hạn ở việc miêu tả một loại từ “Faux-amis” không hoàn toàn thì Sheen đi sâu hơn trong việc phân loại loại từ “Faux-amis” này. Thường thì các từ “Faux-amis” không hoàn toàn (loại 1) đưa ra tình huống mà trong đó các từ của ngôn ngữ 1 và ngôn ngữ 2 có ít nhất một nghĩa giống nhau và một nghĩa khác nhau. Chẳng hạn từ “*important*” (*quan trọng*), trong tiếng Pháp vừa chỉ chất lượng và số lượng, vì thế, người ta có thể nói:

1) *C'est un homme important.* (Đó là một người đàn ông quan trọng)

2) *Il a volé une somme importante.* (Anh ta đã lấy trộm một khoản lớn)

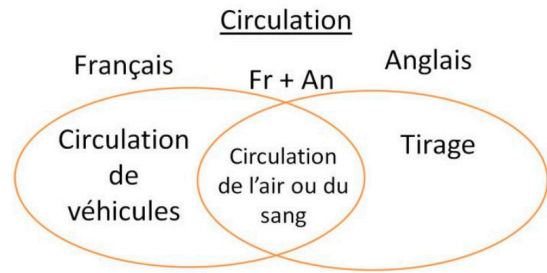
Nhưng trong tiếng Anh, từ này lại chỉ mang nghĩa về chất lượng, do vậy sẽ là “Faux-amis” với những người nói tiếng Pháp vì họ sẽ có xu hướng sử dụng sai khi nói tiếng Anh: “*He stole an important sum*”. Hình minh họa (Hình 2) của Sheen trong tình huống này là một hình Ô-van cho từ tiếng Pháp và một hình nhỏ hơn bên trong cho từ tiếng Anh. Mỗi quan hệ được thể hiện ở đây là sự bao gồm: trường nghĩa của từ tiếng Anh được lồng trong trường nghĩa của từ tiếng Pháp.

Hình 2. Từ “Faux-amis” không hoàn toàn - loại 1

Trong một đồ thị như vậy, theo Sheen, điều cần lưu ý là, từ sẽ chỉ là từ “Faux-amis” đối với người nói ngôn ngữ được biểu thị bằng hình ô-van lớn hơn và học ngôn ngữ được biểu thị bằng ô-van nhỏ hơn, trong trường hợp này là người nói tiếng Pháp học tiếng Anh.

Một loại từ “Faux-amis” không hoàn toàn khác (loại 2) thì phức tạp hơn: hai từ có ít nhất một nghĩa không cùng với từ còn lại. Sơ đồ của Sheen gồm hai hình ô-van cắt nhau, phần giao thoa ở giữa tạo thành một hình e-líp minh họa cho nghĩa chung của hai từ, hai phần còn lại biểu thị nghĩa riêng biệt của mỗi từ (Hình 3). Mỗi quan hệ này gọi là giao thoa. Sheen đã giải thích hiện tượng này bằng từ “*circulation*” trong tiếng Pháp và tiếng Anh. Nghĩa chung của hai từ này là “*circulation de l’air et du sang*” (Sự lưu thông không khí và máu). Nhưng trong tiếng Pháp từ này còn có nghĩa khác là “*circulation de véhicules*” (việc giao thông của xe cộ), còn trong tiếng Anh là “*tirage*” (tổng số phát hành của báo, tạp chí...). Như vậy từ này là “Faux-amis” chỉ trong hai nghĩa riêng biệt ở hai ngôn ngữ và là “Faux-amis” đối với cả người nói tiếng Anh và người học tiếng Pháp.

Hình 3. Từ “Faux-amis” không hoàn toàn - loại 2

3. MỘT VÀI LƯU Ý TRONG VIỆC DẠY - HỌC TIẾNG PHÁP CHO HỌC VIÊN TIẾNG ANH TẠI HỌC VIỆN KHOA HỌC QUÂN SỰ

Trong quá trình giảng dạy môn Tiếng Pháp ngoại ngữ 2 cho học viên tiếng Anh tại Học viện Khoa học Quân sự, chúng tôi nhận thấy đa số học viên tiếng Anh đều gặp khó khăn và bị nhầm lẫn khi gặp các từ “Faux-amis” giữa tiếng Pháp và tiếng Anh như phát âm na ná tiếng Anh, viết từ vựng giống tiếng Anh, suy luận nghĩa theo tiếng Anh... do lỗi chuyển dịch phát âm và chuyển dịch nghĩa theo trực giác. Để giúp giảng viên và học viên hiểu rõ hơn về những chuyển di tiêu cực này, từ đó tránh được các “bẫy” của “Faux-amis”, chúng tôi đưa ra dưới đây một số lỗi mà học viên tiếng Anh thường hay mắc phải về “Faux-amis” cùng những lưu ý quan trọng dành cho giảng viên và học viên.

3.1. Lỗi thường gặp của học viên khi gặp “Faux-amis”

3.1.1. Lỗi phát âm

Như chúng ta đều biết, tiếng Pháp và tiếng Anh đều là những ngôn ngữ có nguồn gốc từ tiếng La tinh. Vì lý do lịch sử, địa lý, tiếng Anh vay mượn tiếng Pháp rất nhiều (khoảng hơn 10.000 từ, chiếm 30-45% (Theo VOA Learning English, 2018). Sau này, cùng với sự lớn mạnh của đế chế Anh (thế kỷ XIX) và Hợp chủng quốc Hoa Kỳ (thế kỷ XX) thì nhiều từ tiếng Anh lại du nhập ngược trở lại Pháp và được sử dụng rất phổ biến. Vì thế, tiếng Pháp và tiếng Anh có một lượng lớn từ “Faux-amis” ở

hầu khắp các lĩnh vực. Các từ này giống hoàn toàn hoặc gần giống nhau về mặt chữ viết nhưng cách phát âm lại khác nhau. Do đặc trưng tiếng Anh là phát âm nhấn trọng âm nên cùng một nguyên âm nhưng ở các từ loại khác nhau thì cách phát âm các nguyên âm đó cũng khác nhau (do trọng âm rơi vào các âm tiết khác nhau). Còn trong tiếng Pháp, các nguyên âm được phát âm cố định hoặc nếu có thay đổi cũng rất hạn chế. Chẳng hạn, trong tiếng Anh, cùng nguyên âm “a” nhưng từ “habit” được phiên âm là [hæb.ɪt], trong khi trong từ “location” thì lại phiên âm là [ləʊˈkeɪ.ʃən], hoặc nguyên âm “i” trong từ “library” được phiên âm là [ˈlaɪ.brer.i] nhưng trong từ “difficult” lại được phiên âm là [dɪfɪkəlt]. Khác với tiếng Anh, trong tiếng Pháp, nguyên âm “a” luôn được phát âm là [a], nguyên âm “i” luôn được phát âm là [i] ở hầu hết tất cả các từ. Một điển hình khác nữa về sự khác nhau trong cách phát âm tiếng Anh và tiếng Pháp là cách phát âm đuôi “-tion”. Nếu trong tiếng Anh, đuôi “-tion” được phát âm là [-ʃən] thì trong tiếng Pháp đuôi này được phát âm là [-sjɔ̃]. Những khác biệt này đã gây ra các lỗi về phát âm của học viên tiếng Anh khi học tiếng Pháp. Đa số các em đều có xu hướng phát âm tiếng Pháp giống với tiếng Anh. Đặc biệt đối với các từ “Faux-amis” thì xu hướng này càng trở nên rõ rệt. Theo quan sát của chúng tôi trong quá trình dạy ngoại ngữ hai tiếng Pháp cho học viên tiếng Anh, đặc biệt ở giai đoạn đầu khi các em mới tiếp xúc với ngôn ngữ này, khoảng 65% học viên trong lớp có xu hướng phát âm các từ “Faux-amis” giống với tiếng Anh. Chẳng hạn, từ “lecture” trong tiếng Pháp được phát âm là [lektyr], nhưng học viên tiếng Anh khi đọc từ này đều phát âm là [ˈlek.tʃə(r)] giống với tiếng Anh; hoặc từ “librairie” trong tiếng Pháp phát âm là [libreri] nhưng học viên đều phát âm thành [ˈlaɪ.brer.i] - cách phát âm của từ “library” trong tiếng Anh. Một ví dụ khác nữa như từ “location” trong tiếng Pháp phát âm là [locasjɔ̃], trong khi từ này tiếng Anh được phát âm là [ləʊˈkeɪ.ʃən].

Từ thực tế được đề cập ở trên, chúng ta có thể nhận thấy lỗi phát âm của học viên tiếng Anh khi gặp từ “Faux-amis” trong tiếng Pháp như là một

lỗi sai tất yếu của người bắt đầu học một ngôn ngữ mới sau khi đã học thành thạo một ngôn ngữ khác trước đó.

3.1.2. Lỗi chuyển dịch nghĩa

Khi học bất cứ một ngôn ngữ nào thì việc học và ghi nhớ nghĩa của các từ, cụm từ là vô cùng quan trọng. Người học ngoại ngữ thường có thói quen chuyển dịch nghĩa sang tiếng mẹ đẻ, hoặc sang một ngôn ngữ mà họ đã từng học trước đó cho dễ ghi nhớ. Đối với các học viên tiếng Anh, việc đã biết tiếng Anh khi học tiếng Pháp là một lợi thế không thể phủ nhận, vì tiếng Anh và tiếng Pháp có một lượng lớn từ vựng giống nhau hoặc gần giống nhau về hình thái chữ viết, từ loại và có nghĩa tương đương, chẳng hạn như từ “*télévision*”, “*restaurant*”, “*scooter*” hay “*chocolat*”... Tuy nhiên, cũng chính vì lợi thế này mà nhiều học viên đã chủ quan trong cách học nghĩa của từ, không phân biệt từ “*Vrais-amis*” (“bạn thật” vì giống nhau cả về dạng thức viết và ngữ nghĩa) và “*Faux-amis*” (“bạn giả” vì giống nhau về hình thức viết nhưng khác nhau về nghĩa) dẫn đến sự nhầm lẫn về nghĩa, từ đó gây ra những hiểu lầm đáng tiếc trong học tập cũng như trong giao tiếp. Trong quá trình dạy tiếng Pháp ngoại ngữ hai cho học viên tiếng Anh, chúng tôi đã rút ra được một số từ “*Faux-amis*” mà học viên thường hay mắc lỗi khi chuyển dịch nghĩa.

a. *Actuellement- Actually*

Khi gặp từ “*actuellement*” trong tiếng Pháp, hầu như tất cả học viên tiếng Anh đều nghĩ ngay đến từ “*Actually*” và cho rằng nghĩa của hai từ này giống nhau. Nhưng thực tế, nghĩa của chúng lại hoàn toàn khác nhau. “*Actuellement*” trong tiếng Pháp nghĩa là “*Lúc này*” hoặc “*Bây giờ*”, sang tiếng Anh là “*Currently*”, “*At present*”. Còn “*Actually*” trong tiếng Anh nghĩa là “*Thực tế*” hoặc “*Thực sự*”, sang tiếng Pháp là “*En fait*”, “*En réalité*”.

Ví dụ:

- *Actuellement, j’habite en France* = *Currently, I’m living in France.* (Hiện nay, tôi đang sống ở Pháp).

- Actually, I'm from France = En fait, je viens de France. (Thực sự là tôi đến từ Pháp).

b. Passer un examen - Pass an exam

Gặp cụm từ này, học viên, thậm chí ngay cả giảng viên biết tiếng Anh sẽ liên tưởng ngay đến cụm từ “*pass an exam*” trong tiếng Anh và nghĩ rằng nghĩa của 2 cụm từ này là hoàn toàn giống nhau. Tuy nhiên, đây lại là một ví dụ hết sức điển hình về từ “*Faux-amis*” giữa tiếng Pháp và tiếng Anh. Trong tiếng Pháp, “*passer un examen*” nghĩa là “*trải qua một kỳ thi*”, sang tiếng Anh là “*take an exam*”. Còn “*pass an exam*” trong tiếng Anh lại có nghĩa là “*đỗ một kỳ thi*”, sang tiếng Pháp là “*réussir un examen*”.

Ví dụ:

- J'ai passé un examen d'anglais = I took an English exam. (Tôi đã trải qua kỳ thi tiếng Anh).

- I passed my English exam = J'ai réussi mon examen d'anglais. (Tôi đã đỗ kỳ thi tiếng Anh).

c. Lecture - Lecture

Trong tiếng Pháp, từ “*lecture*” có nghĩa là “*việc đọc*” và nó không mang một chút nghĩa nào của từ “*lecture*” trong tiếng Anh, bởi lẽ từ này trong tiếng Anh có nghĩa là “*cuộc họp*” hoặc “*giờ học*”.

Ví dụ:

- Ma soeur adore la lecture = My sister loves reading. (Chị gái tôi thích đọc sách).

- The professor gave us a lecture on the history of China = Le professeur nous a donné un cours sur l'histoire de la Chine. (Thầy giáo đã dạy chúng tôi một giờ học về lịch sử Trung Quốc).

d. Pain - Pain

Đây là từ mà học viên gặp ngay ở những bài đầu tiên của giáo trình *Le nouveau taxi 1*, có nghĩa là

“*bánh mì*”, dịch sang tiếng Anh là “*bread*”. Trong khi đó, từ “*pain*” trong tiếng Anh lại có nghĩa hoàn toàn khác, là “*con đau*”, dịch sang tiếng Pháp là “*douleur*”. Để hiểu rõ hơn sự khác biệt về nghĩa của 2 từ đồng nguyên giả này, chúng ta hãy cùng xem ví dụ dưới đây:

Ví dụ:

- Au petit déjeuner, je mange souvent du pain = I usually eat bread for the breakfast. (Tôi thường ăn bánh mì vào bữa sáng).

- I have a pain of head = J'ai mal à la tête. (Tôi bị đau đầu).

e. Librairie - library

Từ này là một từ rất thường gặp trong chương trình giảng dạy tiếng Pháp ngoại ngữ hai. Khi được hỏi về nghĩa của từ này, hầu hết học viên tiếng Anh đều đưa ngay nghĩa là “*thư viện*”, giống nghĩa của từ “*library*” trong tiếng Anh. Tuy nhiên, thực tế từ “*librairie*” trong tiếng Pháp không có nghĩa là “*thư viện*” mà lại có nghĩa là “*cửa hàng bán sách*”, dịch sang tiếng Anh là “*book store*”. Hãy cùng xem ví dụ dưới đây để hiểu hơn về nghĩa của hai từ này.

Ví dụ:

- J'ai acheté ce livre dans une librairie = I bought this book in a book store. (Tôi mua quyển sách này trong một cửa hàng sách).

- I usually go to the library for reading = Je vais souvent à la bibliothèque pour lire. (Tôi thường đến thư viện để đọc sách).

Trên đây chỉ là một vài trường hợp điển hình về các cặp từ “*Faux amis*” trong tiếng Pháp và tiếng Anh mà học viên tiếng Anh thường hay mắc lỗi khi chuyển dịch nghĩa của chúng. Ngoài những trường hợp trên, còn rất nhiều từ và cụm từ “*Faux amis*” khác nữa mà trong khuôn khổ bài báo chúng tôi không thể liệt kê hết được. Đây thực sự là một

thách thức không nhỏ đối với người dạy cũng như người học 2 ngôn ngữ tiếng Pháp và tiếng Anh. Nếu không được nâng cao nhận thức về tính tương đồng và dị biệt ngôn ngữ, người sử dụng rất dễ mắc phải lỗi chuyển âm và chuyển nghĩa tiêu cực.

3.2. Một vài lưu ý đối với giảng viên và học viên trong quá trình dạy-học tiếng Pháp

“Faux-amis” được coi là “những kẻ lừa bịp” vì khả năng gây nhiễu, gây nhầm lẫn của các cặp từ này. Vì vậy, để tránh sập “bẫy faux amis”, chúng tôi xin đưa ra dưới đây một vài lưu ý đối với giảng viên và học viên khi gặp loại từ vụng này.

Đối với giảng viên biết tiếng Anh thì đây là một lợi thế trong quá trình giảng dạy tiếng Pháp cho học viên tiếng Anh. Vì thế, giảng viên nên chủ động tìm hiểu về “Faux- amis” để có những hiểu biết căn bản nhất về loại từ này, sau đó có thể tự lập một danh sách càng nhiều càng tốt các “Faux-amis” và ghi nhớ nghĩa của chúng. Điều này không những giúp giảng viên làm chủ ngôn ngữ mình đang giảng dạy mà còn tránh được những nhầm lẫn trong quá trình giải thích nghĩa cho học viên. Bên cạnh đó, trong quá trình giảng dạy, khi gặp các từ “Faux-amis”, giảng viên cần lưu ý cho học viên về sự khác nhau trong cách phát âm, cách viết và đặc biệt là nghĩa của chúng trong tiếng Pháp so với tiếng Anh. Bằng phương pháp này, giảng viên sẽ dần dần hình thành cho học viên thói quen phân biệt các “Faux-amis”, ý thức luyện phát âm, luyện viết và học nghĩa của từ đúng theo từng ngôn ngữ, ngữ cảnh giao tiếp, tránh được lỗi sử dụng sai từ, chuyển dịch sai nghĩa trong quá trình học.

Đối với học viên, không có cách nào tốt hơn là cố gắng ghi nhớ nhiều nhất có thể các từ “Faux-amis” và sự khác nhau của chúng về cách phát âm, cách viết cũng như nghĩa của các từ này. Học viên tiếng Anh cần ghi nhớ các quy tắc phát âm trong tiếng Pháp, vì khác với tiếng Anh, các nguyên âm trong tiếng Pháp được phát âm cố định ở hầu hết các từ chúng xuất hiện. Vì vậy, chỉ cần nhớ được các quy tắc phát âm, học viên có thể dễ dàng phát

âm đúng tiếng Pháp, từ đó tránh được kiểu phát âm na ná với tiếng Anh. Và quan trọng hơn là, khi gặp một từ tiếng Pháp giống với tiếng Anh, học viên trước hết phải dựa vào ngữ cảnh để xác định xem đó là “Vrais-amis” hay “Faux-amis”. Nếu là “Vrais amis” thì việc chuyển nghĩa hết sức đơn giản nhờ vốn tiếng Anh sẵn có của học viên. Còn nếu là “Faux-amis” thì học viên tuyệt đối không suy luận cảm tính nghĩa của từ theo tiếng Anh mà phải tra từ điển, hoặc hỏi giảng viên để biết chính xác nghĩa của từ. Ngoài ra, học viên có thể tham khảo thêm những bài tập luyện tập về “Faux amis” Pháp - Anh trên các trang mạng học tiếng Pháp hoặc tiếng Anh. Điều này không những giúp cho việc học tiếng Pháp của các em tốt hơn mà còn góp phần cải thiện ngôn ngữ chính của các em là tiếng Anh.

Tuy nhiên, với số lượng tương đối lớn các cặp từ “Faux amis” trong tiếng Pháp và tiếng Anh - khoảng hơn 100 cặp (Theo một blog truyền thông của nhà xuất bản Dotdash Meredith, Hoa Kỳ - ThoughtCo., 2018), việc thống kê, học và ghi nhớ chúng là một thách thức không nhỏ đối với người dạy cũng như người học 2 ngôn ngữ này. Với mong muốn giúp các đồng nghiệp và các em học viên thuận tiện hơn trong quá trình dạy và học loại từ này, trên cơ sở các thống kê từ các trang Web học tiếng Pháp và đối chiếu với giáo trình dạy tiếng Pháp *Le Nouveau Taxi* hiện đang được sử dụng tại Học viện Khoa học Quân sự, chúng tôi đề xuất một danh mục gồm 40 cặp từ “Faux-amis” có tần suất xuất hiện nhiều trong các tình huống giao tiếp ở bậc A1, A2 và B1 theo khung tham chiếu châu Âu, phù hợp với đối tượng người học là học viên tiếng Anh học tiếng Pháp tại Học viện. Trong danh mục này, chúng tôi sẽ sắp xếp các cặp từ “Faux-amis” theo alphabet để tiện cho việc tra cứu. Với các từ tiếng Pháp, chúng tôi sẽ cung cấp phiên âm nhằm giúp học viên tiếng Anh tránh được cách phát âm sai, từ đó dần dần hình thành cách phát âm đúng các từ tiếng Pháp, đồng thời, chúng tôi cũng phân biệt nghĩa các cặp từ “Faux-amis” giữa tiếng Anh và tiếng Pháp để giúp giảng viên và học viên hiểu đúng nghĩa của chúng trong quá trình dạy và học.

Bảng 1. Các cặp từ “Faux amis” phổ biến trong tiếng Anh và tiếng Pháp

STT	Tiếng Pháp	Nghĩa sang tiếng Anh	Tiếng Anh	Nghĩa sang tiếng Pháp
1	abuser (v) [abyze]	take advantage	to abuse	insulter (v)
2	accommoder (v) [akɔ̃mɔ̃de]	to prepare	to accommodate	loger (v)
3	achever (v) [aʃve]	to complete	to achieve	réaliser (v)
4	affaire (n) [afɛʀ]	a business, a case	affair (n)	liaison (n)
5	assister (v) [asiste]	to attend	to assist	aider (v)
6	actuellement (adv) [aktyɛlmɑ̃]	Currently	actually (adv)	en fait, en réalité
7	car (n) [kar]	a coach	car (n)	voiture (n)
8	caractère (n) [karakter]	nature (n)	character (n)	personnage (n)
9	caution (n) [kosjɔ̃]	guarantee (n)	caution (n)	prudence (n)
10	chance (n) [ʃɑ̃s]	luck (n)	chance (n)	destin, hasard (n)
11	changer (v) [ʃɑ̃ʒe]	to change	change (n)	monnaie (n)
12	charger (v) [ʃarʒe]	to load	to charge	faire payer
13	coin (n) [kwɛ̃]	corner (n)	coin (n)	pièce de monnaie
14	conducteur (n) [kɔ̃dyktœʀ]	driver (n)	conductor (n)	contrôleur (n)
15	confidence (n) [kɔ̃fidɑ̃s]	secret (n)	confidence (n)	confiance (n)
16	crier (v) [krije]	to shout	to cry	pleurer (v)
17	demander (v) [dɛmɑ̃de]	to ask	to demand	exiger (v)
18	disposer (v) [dispoz]	to arrange	to dispose	se débarrasser (v)
19	dispute (n) [dispyt]	quarrel (n)	dispute (n)	conflit (n)
20	éventuellement (adv) [evɑ̃tyɛlmɑ̃]	possibly (adv)	eventually (adv)	finalement (adv)
21	grand (a) [grɑ̃]	tall, big	grand (a)	grandiose (a)
22	gentil (a) [ʒɑ̃ti]	nice, kind	gentle (a)	amiable, doux
23	habit (n) [abi]	clothes (n)	habit (n)	habitude (n)
24	hasard (n) [azar]	chance (n)	hazard (n)	danger, risque (n)
25	introduire (v) [ɛ̃trɔ̃dyir]	to insert	introduce (v)	présenter une personne
26	lecture (n) [lektyr]	reading	lecture (n)	cours, conférence
27	location (n) [lokaʃjɔ̃]	renting, lease	location (n)	emplacement (n)
28	médecin (n) [mɛdsɛ̃]	doctor	medicine (n)	medicament (n)
29	notice (n) [nɔ̃tis]	note, instruction	notice (n)	avis (n)

30	nouvelle (n) [nuvɛl]	short-story	novel (n)	roman (n)
31	nurse [nɔ̃rs]	nanny (n)	nurse (n)	infirmière (n)
32	pain [pɛ̃]	bread	pain (n)	douleur (n)
33	passer un examen [pase egzamɑ̃]	to take an exam	pass an exam	réussir un examen
34	photographe (n) [fɔ̃tograf]	photographer (n)	photograph (n)	photographie (n)
35	phrase (n) [fraz]	sentence (n)	phrase (n)	expression, locution (n)
36	propre (a) [prɔ̃pr]	clean (a)	proper (a)	adéquat (a)
37	refus (n) [rɛ̃fy]	refusal (n)	refuse (n)	déchets (n)
38	regarder (v) [rɛ̃garde]	to look at	to regard	considerer (v)
39	résumer (v) [rezyme]	to sum up	to resume	recommencer (v)
40	vacation (n) [vacasjɔ̃]	session, sitting	vacation (n)	vacances (n)

Với sự thống kê danh mục này, kèm theo phiên âm tiếng Pháp và chuyển dịch nghĩa biểu đạt của từng cặp từ “Faux amis”, chúng tôi hy vọng sẽ phần nào giúp ích cho các đồng nghiệp cũng như các em học viên trong quá trình dạy-học tiếng Pháp, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo tiếng Pháp tại Học viện Khoa học Quân sự.

4. KẾT LUẬN

Giữa tiếng Anh và tiếng Pháp tồn tại một số lượng lớn các từ “Faux-amis”. Việc suy đoán nghĩa và cách phát âm của từ dựa trên trực giác xuất phát từ sự hiểu biết chưa đầy đủ về loại từ này: người học tiếng Anh là ngoại ngữ thứ nhất thường có thói quen dựa vào hình thức của từ tiếng Pháp để đoán ý nghĩa và cách phát âm và gán ghép với một từ tiếng Anh có hình thức tương đồng. Vì vậy, việc giới thiệu cho người học về “Faux-amis” sẽ có lợi cho người học phát triển vốn từ của mình và sử dụng chính xác. Nếu giáo viên thành thạo cả tiếng Anh và tiếng Pháp, việc đối chiếu hai ngôn ngữ một cách trực tiếp là một cách tiếp cận hiệu quả để nâng cao nhận thức của người học về tính dị biệt của ngôn ngữ. Việc nâng cao hiểu biết về dị biệt ngôn ngữ cũng có thể áp dụng cho các cặp ngôn ngữ khác, ví dụ tiếng Anh và tiếng Nga, và

cần được đưa vào các giờ học ngoại ngữ mà đối tượng người học được học cả hai ngoại ngữ./.

Tài liệu tham khảo:

Tiếng Việt

Võ Thị Liên Hương, Hoàng Thị Thu Hạnh. (2023). Nâng cao ý thức về dị biệt ngôn ngữ cho người học thông qua hiện tượng từ đồng nguyên giả. *Tạp chí Khoa học Ngôn ngữ và Văn hóa, Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Huế*, 7(1), 27-37.

Tiếng Anh

Nobert, S. (2019). *An introduction to Applied Linguistics*. London: Routledge

Richards, J. C., Platt, J. & Platt, H. (1992). *Dictionary of Language Teaching & Applied Linguistics*. Great Britain: Longman.

Sheen, R. (1995). *English faux amis for francophones learning English*. Cambridge: Oxford UK.

Tiếng Pháp

Capelle, G. & Robert M. (2009). *Le nouveau Taxi !1-Méthode de Français*. Paris: Hachette.

Jean, D., Mathée, G. (2013). *Dictionnaire de la linguistique*. Paris: Larousse

Jean-Paul, V. & Jean, D. (1966). *Stylistique comparée du français et de l'anglais*. Paris: Didier.

Jean, M. (1981). *La traduction scientifique et technique*. Paris: Technique et Documentation.

Maxime, K. & Jules, D. (1928). *Les faux amis ou les pièges du vocabulaire anglais*. Paris: Librairie Vuibert.

Van Roey, J., S. Granger et H. Swallow. (1998). *Dictionnaire des faux-amis: français-anglais French*. 3e éd. Paris: De Boeck.

Wanderperren, F. (1994). *Dictionnaire des faux amis allemand-français*. Paris: Duculot.

Trang Web

<https://www.thoughtco.com/french-english-false-cognates-faux-amis-1364675>.

<https://learningenglish.voanews.com/a/its-important-to-know-your-false-friends-in->.

“FAUX-AMIS” BETWEEN FRENCH AND ENGLISH - SOME IMPLICATIONS FOR TEACHING - LEARNING FRENCH FOR ENGLISH MAJOR CADETS AT MILITARY SCIENCE ACADEMY

NGUYEN THI DUONG NGA, NGUYEN THANH HA

Abstract: At Military Sciences Academy, for students in other languages, English students often have more advantages when studying French as a foreign language because the vocabulary and grammar of these two languages have some many similarities. However, we have noticed that, in the opposite direction, the word pairs “Faux-amis” - words having the same form but different meanings between English and French and existing with a large number are causing difficulty and confusion for these learners who make errors in transferring meaning and sound according to sense of perception. Furthermore, this issue has not been researched in depth and has not been mentioned in French lessons for English students at the Academy. Using the method of synthesis, analysis and comparison, this article aims to provide a theoretical basis about “Faux-amis” between French and English, and at the same time, offer some notes in teaching - learning French for English students at Military Sciences Academy.

Keywords: *Faux-amis, English, French, “Faux-amis trap”*

Received: 20/5/2024; Revised: 14/6/2024; Accepted: 15/6/2024